

**Вікторія Василівна БОЙКО,**

аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права  
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків);  
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1748-2291>

## АЛКОГОЛІЗМ І НАРКОМАНІЯ ЯК ФОНОВІ ЯВИЩА ТЯЖКОЇ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ В ОСОБЛИВО ВЕЛИКИХ МІСТАХ УКРАЇНИ

Ефективність протидії тяжким насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах зумовлюється не лише якістю кримінологічного аналізу стану зазначеного виду злочинності, а й розумінням складного механізму впливу різноманітних чинників об'єктивної дійсності, продовження яких є поведінкова активність особи протиправної спрямованості.

Уже давно доведено, що тяжкі насильницькі злочини проти життя та здоров'я особи найтіснішим образом пов'язані із таким фоновим явищем, як алкоголізм, оскільки саме під впливом алкоголю в людині здатні виявлятися низинні прагнення й спонукання. Наприклад, у спеціальній літературі стверджується, що 46 % осіб, які страждають на алкоголізм, відчувають гнів у разі будь-якої невдачі своїх дій [1, с. 7]. Наведемо й кримінально-правову статистику деяких країн. Так, у Нідерландах установлено причину вчинення тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи під впливом алкоголю у чотирьох із п'яти випадків. У Швеції три чверті таких злочинів припадають на частку тих, що вчинені під впливом алкоголю. У загальній кількості обстежених Н. С. Лобосом осіб, які вчинили вбивства, зловживання алкоголем виявлено у 86 % випадків, причому близько 80 % із цих осіб є типовими представниками з неблагополучних сімей, в яких систематично зловживали алкоголем або наркотиками, засуджувалися і відбували покарання один або двоє батьків [2, с. 134].

За оцінками зарубіжних фахівців, Україна посідає сьоме місце у світовому рейтингу за рівнем споживання алкоголю. У нашій країні, фактичне вживання алкоголю на душу населення останніми роками становить понад 15 л на рік [3]. У відповідності до даних ВООЗ, коли рівень вживання алкоголю досягає 1 л абсолютного спирту за рік на душу населення, це означає, що суспільство не здатне розуміти і реагувати на процеси, що відбуваються в країні; коли 8 л – це означає виродження та незворотній процес деградації нації [4]. Особливість небезпеки сучасної криміногенної ситуації полягає в тому, що високий рівень споживання алкоголю означає масову дебілізацію та криміналізацію населення України. Звісно ж, за таких обставин істотно знижується інтелектуальний, фізичний, духовний та моральний рівень населення, і як наслідок, відбувається збільшення кількості насильницьких злочинів, число випадків фізичних і психічних захворювань, каліцтв, убивств та самогубств. За оцінками фахівців, до числа лідерів за параметрами продажу та споживання алкогольної продукції належать Київ, Харків та Одеса. У загальному обсягу реалізованої алкогольної продукції найбільші обсяги продажу припадають на: горілку – 33 %; пиво – 32 %; вино – 15 %; коньяк – 10 %; сегмент ігристих (шампанських) вин – 6 %; слабоалкогольних напоїв – 4 % [5, с. 424–427]. Отже, Київщина, Харківщина та Одещина знаходяться у групі населених пунктів з одним із найвищих рівнів продажу та споживання всіх видів алкогольної продукції. Тому й високий рівень насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи багато в чому пов'язаний саме з високим рівнем алкоголізації цих мегаполісів.

Протягом 2016–2017 рр. кількість злочинів, учинених у стані алкогольного сп'яніння, є стабільно високою. Лідером за цими параметрами є Харківщина (1 469 випадків), на другому місці знаходиться Київщина – близько 700 випадків, завершує цей негативний рейтинг Одещина з показниками близько 400 «п'яних злочинців» (див. Табл. 1)

Таблиця 1

**Кількість облікованих у регіонах кримінальних правопорушень,  
учинених особами у стані алкогольного сп'яніння**

| Населений пункт | Роки |      | Динаміка % |
|-----------------|------|------|------------|
|                 | 2016 | 2017 |            |
| Київ            | 144  | 150  | -4 %       |
| Київська обл.   | 470  | 530  | -11 %      |
| Харківська обл. | 1525 | 1469 | +4 %       |
| Одеська обл.    | 404  | 422  | -4 %       |

При цьому карта населених пунктів високого рівня споживання алкоголем та злочинів, учинених у стані алкогольного сп'яніння, є схожою з географією насильницьких злочинів.

Наявність великої кількості наркозалежних осіб в особливо великих містах є ще одним фоновим явищем, здатним перетворитися на ключову причину, що погіршує криміногенну обстановку, пов'язану з учиненням тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи у мегаполісах. Більшість осіб, які зловживають наркотиками, самі вчиняють злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. За експертними оцінками, сьогодні в Україні на одного виявленого наркомана припадає близько 5–7 невиявлених: нескладні підрахунки дозволяють констатувати той факт, що приблизно 1,8–2 % населення України зловживає наркотиками [6, с. 1]. Загальновідомі дані, що, наприклад, один наркоман у підлітково-молодіжному середовищі здатний за незначний проміжок часу і без будь-яких зайвих зусиль втягнути до вживання наркотиків ще 10–15 осіб.

Ймовірність учинення як насильницьких злочинів, так і злочинів з метою добування коштів на придбання наркотиків, у стані наркотичного сп'яніння істотно підвищується. При цьому статистичні дані останніх років свідчать не лише про високу кількість вчинюваних наркозлочинів у мегаполісах, а й про негативну динаміку цих антисуспільних явищ (див. Табл. 2).

Таблиця 2

**Кількість облікованих кримінальних правопорушень,  
учинених у сфері незаконного обігу наркотичних засобів,  
психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів,  
та інших злочинів проти здоров'я населення**

| Населений пункт | Роки  |       | Динаміка (%) |
|-----------------|-------|-------|--------------|
|                 | 2016  | 2017  |              |
| Київ            | 3 007 | 2 820 | -6 %         |
| Київська обл.   | 1 886 | 1 412 | +34 %        |
| Харківська обл. | 1 140 | 1 647 | +44 %        |
| Одеська обл.    | 1 289 | 1 379 | +7 %         |

Із наведених даних видно, що лише на Київщині щорічно вчиняється понад 4 тис. злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів і близько 1,5 тис. – на Одещині та Харківщині. Кожен із регіонів характеризується загрозливими тенденціями у зазначеній сфері зі зростанням цього виду злочинів від 7 % до 44 %.

**Список бібліографічних посилань**

1. Сотова Т. О. Особенности настойчивости у людей с алкогольной и наркотической зависимостью. М. : Наука, 1999. 97 с.
2. Лобас Н. С. Убийцы: некоторые черты психофизики преступников (со снимками преступников). М. : СГА, 2008. 159 с.
3. Концепція державної політики запобігання шкідливому вживанню алкоголю населенням України на період 2012–2020 рр. : проект постанови Верховної Ради України від 17.11.2010 № 7372 // Ліга.Закон : правовий портал. URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/JF5OS00B.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5OS00B.html) (дата звернення: 10.03.2018).
4. В Україні ризик алкоголізму найвищий в Європі // BBC. Україна : сайт. URL: [http://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/03/110304\\_ukraine\\_alcoholism\\_az](http://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/03/110304_ukraine_alcoholism_az) (дата звернення: 10.03.2018).
5. Статистичний щорічник України за 2016 рік / Держ. служба статистики України ; за ред. І. Є. Вернера. Київ : Держаналітінформ, 2017. 611 с.
6. Павленко Р. М. Попередження органами внутрішніх справ незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2004. 19 с.

Одержано 20.03.2018